

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-416М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Нова історія народів Азії та Африки»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою «Історія»
спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)»
денної і заочної форм навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою
ННІЕМ
Протокол № 7 від 27.12.2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Нова історія народів Азії та Африки» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Історія» спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» денної і заочної форм навчання [Електронне видання] / Плюта Н. В., Олексін Ю. П. – Рівне : НУВГП, 2023. – 19 с.

Укладачі: Плюта Н. В., кандидат історичних наук, доцент;
Олексін Ю. П., доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 014.03
«Середня освіта (Історія)» Прищеп О. П.

© Н. В. Плюта,
Ю. П. Олексін, 2023
© НУВГП, 2023

ЗМІСТ

1. Передмова	4
2. Методичні поради для роботи над дисципліною	4
3. Теми семінарських занять	5
4. Плани семінарських занять	6
5. Теми самостійного вивчення	14
6. Оформлення звіту про самостійну роботу	16
7. Питання до підсумкового контролю	16
8. Рекомендована література	17
9. Інформаційні ресурси	19

1. Передмова

Вивчення навчальної дисципліни «Нова історія народів Азії та Африки» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) освітнього ступеня, спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» дозволить студентам з'ясувати труднощі обраної професії і отримати чітке уявлення про знання якими необхідно оволодіти, а саме:

Зміни державного устрою країн, місце в ньому осіб та суспільних груп й інші прояви людської діяльності протягом чотирьох століть.

Утворення нових релігійних віровчень та церков.

Форми суспільного життя та засади функціонування держав Азії та Африки.

Зміни в культурі, науці та суспільній думці у XVIII ст.

Мета семінарських занять – сформувати у студентів уявлення про цивілізаційний фундамент традиційних східних суспільств, їх орієнтацію, систему цінностей, пріоритети, структури, розібратись в питаннях релігії, культури, менталітету.

Мета методичних рекомендацій – допомогти студентам орієнтуватися в науковій літературі; виділяти вузлові проблеми та давати їм самостійно оцінку; виробити в них навички вибору, систематизації, творчого осмислення та узагальнення історичних фактів, подій; навчити їх аналізувати вказані джерела.

2. Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст дисципліни реалізується опануванням трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка до семінарських занять.

Для розуміння студентами змісту курсу, системи семінарських занять та самостійного вивчення, вимог до виконання самостійного вивчення, форми підсумкового контролю вказівки містять програму навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять, питання до підсумкового контролю, рекомендовану (базову, допоміжну) літературу, інформаційні ресурси.

Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, план, завдання для підготовки до семінарського заняття та літературу.

3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Денна форма	Заочна форма
1,2	Арабські країни Азії в XVI – на початку XX ст.	4	2
3.	Афганістан у XIV – на початку XX ст.	2	2
4.	Країни Західної, Центральної і Південної Африки в XVII – на початку XX ст.	2	2
5.	Колоніалізм на Сході.	2	
6, 7.	Країни Північної Африки в XV – на початку XX ст.	4	2
8.	Єгипет у XIX – на початку XX ст.	2	
9.	Модернізація і європеїзація держав Сходу як Відповідь на Виклик Заходу.	2	2
	Разом	18	10

4. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1, 2

Тема: Арабські країни Азії в XVI – на початку XX ст.

1. Соціально-економічний розвиток народів Аравійського півострова.
2. Політичний розвиток.
3. Ваххабізм.
4. Об'єднання Аравії.
5. Ірак наприкінці XVI – на початку XIX ст.
6. Країни Леванту наприкінці XVI – на початку XIX ст.
7. Культура та релігія.

Завдання

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття. Підготувати словник термінів.

Рекомендована література

1. Головченко В. І, Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX ст. - друга третина XX ст.) : навчальний посібник. Київ, 2010. 520 с.
2. Кримський А. Е. Твори в 5-ти т. Т. 4. Сходознавство. Київ, 1974. 638 с.
3. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2001. 360 с.
4. Марущак М. Й. Історія дипломатії XX ст. : курс лекцій. Львів, 2003. 303 с.
5. Шпак А. Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки XVI ст.- поч. XX ст. Київ, 2018. 464 с.

6. <https://asaf-today.ru/ru/arkhiv/2018-god/398-aziya-i-afrika-segodnya-12-2018.html>

7. <http://www.libr.rv.ua/>

Семінарське заняття № 3

Тема: Афганістан у XIV – на початку XX ст.

1. Соціально-економічний і політичний розвиток афганських племен у XIV-XVIII ст.
2. Становлення афганської державності.
3. Дурранійська держава.
4. Криза афганської державності кінця XVIII-XIX ст.
5. Афганістан у час правління Абдурахман-хана.
6. Афганістан на початку XX ст.: тенденції економічного і суспільно-політичного життя.

Завдання

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи та мультимедійну презентацію відповідно до плану семінарського заняття.

Рекомендована література

1. Головченко В. І, Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX ст. - друга третина XXст.) : навчальний посібник. Київ, 2010. 520 с.
2. Кримський А. Е. Твори в 5-ти т. Т. 4. Сходознавство. Київ, 1974. 638 с.
3. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 360 с.
4. Марущак М. Й. Історія дипломатії XX ст. : курс лекцій. Львів, 2003. 303 с.

5. Шпак А. Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки XVI ст.- поч. XX ст. Київ, 2018. 464 с.
6. <https://asaf-today.ru/ru/arkhiv/2018-god/398-aziya-i-afrika-segodnya-12-2018.html>
7. <http://www.libr.rv.ua/>

Семінарське заняття № 4.

Тема: Країни Західної, Центральної і Південної Африки в XVII – на початку XX ст.

1. Колоніальні завоювання в Західній і Центральній Африці.
2. Колоніалізм і традиційні суспільства Африки південніше Сахари.
3. Колоніальні володіння європейських держав на Півдні Африці.
4. Капська область, Південно-Африканський Союз і політика апартеїду.

Завдання

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати презентацію відповідно до плану семінарського заняття, а також обов'язковим є ведення кожним студентом термінологічного словника.

Рекомендована література

1. Головченко В. І, Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX ст. - друга третина XXст.) : навчальний посібник. Київ, 2010. 520 с.
2. Кримський А. Е. Твори в 5-ти т. Т. 4. Сходознавство. Київ, 1974. 638 с.

3. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 360 с.
4. Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст. : курс лекцій. Львів, 2003. 303 с.
5. Шпак А. Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки ХVІ ст.- поч. ХХ ст. Київ, 2018. 464 с.
6. <https://asaf-today.ru/ru/arkhiv/2018-god/398-aziya-i-afrika-segodnya-12-2018.html>
7. <http://www.libr.rv.ua/>

Семінарське заняття №5.

Тема: Колоніалізм на Сході.

1. ХVІ–ХVІІІ ст. – етап колоніально-торгівельної експансії держав Заходу.
2. Трансформація колоніальної торгівлі у експансію політико-економічного характеру.
3. Колонізація Острівного світу півдня Азії.
4. Колонізація Африки.

Завдання

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати презентацію відповідно до плану семінарського заняття, а також обов'язковим є ведення кожним студентом термінологічного словника з історії.

Рекомендована література

1. Головченко В. І, Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець ХІХ ст. - друга третина ХХст.) : навчальний посібник. Київ, 2010. 520 с.

2. Кримський А. Е. Твори в 5-ти т. Т. 4. Сходознавство. Київ, 1974. 638 с.
3. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2001. 360 с.
4. Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст. : курс лекцій. Львів, 2003. 303 с.
5. Тойнбі А. Дослідження історії: В 2-х т. Київ, 1995. 614 с.
6. Шпак А. Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки XVI ст.- поч. ХХ ст. Київ, 2018. 464 с.
7. <https://asaf-today.ru/ru/arkhiv/2018-god/398-aziya-i-afrika-segodnya-12-2018.html>
8. <http://www.libr.rv.ua/>

Семінарське заняття № 6, 7.

Тема: Країни Північної Африки в XV – на початку ХХ ст.

1. Суспільний лад країн Північної Африки станом на XV ст.
2. Колоніальне поневолення Тунісу й Лівії.
3. Завоювання Єгиптом Судану.
4. Економічні процеси в Ефіопії. Її поневолення Італією.
5. Марокко й Сомалі в спектрі колоніальних зазіхань Заходу.

Завдання

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати презентацію відповідно до плану семінарського заняття, а також обов'язковим є ведення кожним студентом термінологічного словника з історії.

Рекомендована література

1. Головченко В. І, Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX ст. - друга третина XX ст.) : навчальний посібник. Київ, 2010. 520 с.
2. Кримський А. Е. Твори в 5-ти т. Т. 4. Сходознавство. Київ, 1974. 638 с.
3. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2001. 360 с.
4. Марущак М. Й. Історія дипломатії XX ст. : курс лекцій. Львів, 2003. 303 с.
5. Тойнбі А. Дослідження історії: В 2-х т. Київ, 1995. 614 с.
6. Шпак А. Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки XVI ст.- поч. XX ст. Київ, 2018. 464 с.
7. <https://asaf-today.ru/ru/arkhiv/2018-god/398-aziya-i-afrika-segodnya-12-2018.html>
8. <http://www.libr.rv.ua/>

Семінарське заняття №8.

Тема: Єгипет у XIX – на початку XX ст.

1. Прихід до влади Мухамеда Алі.
2. Економічні реформи.
3. Політика Єгипту на арабському Сході.
4. Будівництво Суецького каналу й перетворення Єгипту в напівколонію.

Завдання

Опрацювавши _____ рекомендовану _____ літературу, законспектувати та підготувати презентацію відповідно до плану семінарського заняття, а також обов'язковим є

ведення кожним студентом термінологічного словника з історії. Розробити порівняльну таблицю: економічні реформи та їх вплив на соціально-економічне життя країни.

Рекомендована література

1. Головченко В. І, Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX ст. - друга третина XXст.) : навчальний посібник. Київ, 2010. 520 с.
2. Кримський А. Е. Твори в 5-ти т. Т. 4. Сходознавство. Київ, 1974. 638 с.
3. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 360 с.
4. Марущак М. Й. Історія дипломатії XX ст. : курс лекцій. Львів, 2003. 303 с.
5. Тойнбі А. Дослідження історії: В 2-х т. Київ, 1995. 614 с.
6. Шпак А. Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки XVI ст.- поч. XX ст. Київ, 2018. 464 с.
7. <https://asaf-today.ru/ru/arkhiv/2018-god/398-aziya-i-afrika-segodnya-12-2018.html>
8. <http://www.libr.rv.ua/>

Семінарське заняття № 9.

Тема: Модернізація і європеїзація держав Сходу як відповідь на Виклик Заходу.

1. Туреччина.
2. Китай.

Завдання

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати презентацію відповідно до плану семінарського заняття, а також обов'язковим є ведення кожним студентом термінологічного словника з історії.

Рекомендована література

1. Головченко В. І, Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX ст. - друга третина XXст.) : навчальний посібник. Київ, 2010. 520 с.
2. Із записок вождя китайського революційного руху Сун Ятсена: *Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870–1918* / за ред. : О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. С. 394–395.
3. Кримський А. Е. Твори в 5-ти т. Т. 4. Сходознавство. Київ, 1974. 638 с.
4. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 360 с.
5. Програма партії Гоміньдан (Прийнята на з'їзді в 1912 р.): *Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870–1918* / за ред. : О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. С. 396–397.
6. Марущак М. Й. Історія дипломатії XX ст. : курс лекцій. Львів, 2003. 303 с.
7. Тойнбі А. Дослідження історії: В 2-х т. Київ, 1995. 614 с.
8. Шпак А. Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки XVI ст.- поч. XX ст. Київ, 2018. 464 с.
9. <https://asaf-today.ru/ru/arkhiv/2018-god/398-aziya-i-afrika-segodnya-12-2018.html>
10. <http://www.libr.rv.ua/>

5. Теми самостійного вивчення

№п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Методологічні засади курсу.	2	3
2	Історіографія курсу.	2	3
3	Реакція традиційної Індії на колоніальну експансію.	2	3
4	Острівний світ Півдня Азії в період колоніалізму (Голландська Індія (Індонезія), Шрі-Ланка (Цейлон), Філіппіни).	1	2
5	Політика Англії в Бірмі	2	3
6	Політика Англії в Малайї	2	2
7	Політика Франції в Індокитаї	2	2
8	Релігії та релігійно-культурні традиції Південної та Південно-Східної Азії.	1	3
9	Цивілізаційний фундамент та суспільство Південної та Південно-Східної Азії.	2	3
10	Традиційна структура та колоніалізм в Південній та Південно-Східній Азії.	2	2
11	Колонізація Південної Африки.	2	3
12	Колонізація Заходом Західної та Центральної Африки.	2	2
13	Колонізація арабської Африки.	2	2
14	Проблема трансформації традиційної структури Африки.	2	2
15	Османська імперія XVIII-XIX ст.	2	3
16	Танзімат.	2	3

17	Зулюм.	2	3
18	Бабідські повстання.	2	3
19	Суспільно-політичні процеси в Ірані в 1905-1911 рр.	2	3
20	Ірак та країни Леванту в Новий час.	2	2
21	Арабські країни Аравії в Новий час.	2	3
22	Дурранійська держава.	2	2
23	Спротив та пристосування ісламських спільнот у період колоніалізму.	2	3
24	Тайпінські повстання.	2	3
25	Політика самопосилення в Китаї.	1	3
26	Імператриця Цзі.	2	2
27	Повстання іхетуанів.	1	3
28	Сунь Ятсен: політичний портрет.	2	2
29	Синхайська революція.	2	3
30	Реставрація Мейдзі.	2	2
	Всього	56	78

6. Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни є складання письмового звіту за темами, вказаними в таблиці.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, обумовлені студентом і викладачем.

7. Питання до підсумкового контролю

1. З'ясуйте предмет, періодизацію та методологію курсу.

2. Проаналізуйте соціально-економічний та політичний розвиток Ірану за правління династії Пехлеві (1925-1979 рр.).
3. З'ясуйте сутність політики апартеїду.
4. Проаналізуйте сутність дихотомії Схід-Захід.
5. Концепція Народома Сіанука «кхмерський буддистський королівський соціалізм».
6. Порівняйте місце та роль військових у суспільно-політичному житті Пакистану та Туреччини в другій половині ХХ – на поч. ХХІ століття.
7. Проаналізуйте вплив колоніалізму на традиційну структуру Сходу.
8. З'ясуйте причини кризи та розпаду імперії Великих Моголів.
9. Визначте причини палестинської проблеми та її складові на сучасному етапі.
10. Проаналізуйте особливості застосування соціалістичних ідей на Сході.
11. Визначте етапи вестернізації Туреччини (ХІХ-ХХ ст.).
12. Охарактеризуйте соціально-економічний та політичний розвиток Індії в останній чверті ХХ – на поч. ХХІ ст.
13. Проаналізуйте проблему: вестернізація та традиціоналізм як альтернативні моделі розвитку країн Сходу.
14. Національне повстання в Індії 1857-1859 рр.: причини, хід, наслідки.
15. Дайте характеристику трансформації традиційної структури Індії в друг. пол. ХІХ – поч. ХХ століття.
16. «Опіумні війни»: причини, хід та наслідки.
17. Дайте характеристику суспільно-політичних процесів у Ірані в 1905-1911 рр.

18. З'ясуйте тенденції суспільно-політичного життя та економічного розвитку КНДР.
19. Турецький досвід реформ XIX століття (танзімат).
20. З'ясуйте сутність політики ненасильства та визначте її суспільно-історичне значення.
21. Проаналізуйте методологічні концепції А. Тойнбі (концепції локальних цивілізацій, Виклик – Відповідь).
22. Розкрийте місце та роль стратегії «закриття» країн у зовнішньополітичній діяльності держав Сходу.
23. Проаналізуйте вплив колоніалізму в арабській Африці: Виклик - Відповідь.

8.Рекомендована література

Базова

1. Головченко В. І, Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX ст. - друга третина XXст.) : навчальний посібник. Київ, 2010. 520 с.
2. Кримський А. Е. Твори в 5-ти т. Т. 4. Сходознавство. Київ, 1974. 638 с.
3. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства : навчальний посібник. Київ: Либідь, 2001. 360 с.
4. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. Київ : Аквілон-Прес, 1997. 256 с.
5. Стадниченко В. Тайвань: крок у XXI вік. Журналістські записи на рисовому папері. Київ : XXI вік –Україна. 1998р. 237 с.
6. Тойнбі А. Дослідження історії: В 2-х т. Київ, 1995. 614 с.

7. Шпак А. Хронологічні таблиці з Нової історії країн Азії та Африки XVI ст.- поч. XX ст. Київ, 2018. 464 с.

Допоміжна

1. З вимог повсталих селян повіту Мінаміайдзу (1868): Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870–1918 / за ред. : О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. 403 с.

2. З вимог повсталих селян до префектури Літа в січні 1871 р.: Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870–1918 / за ред. : О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. 403с.

3. Із записок вождя китайського революційного руху Сун Ятсена: Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870–1918 / за ред. : О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. С. 394–395.

4. Конституція Японської імперії: Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870–1918 / за ред. : О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. С. 404–406.

5.Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Вид. 6-те, доп. К. : Атака, 2009. 624 с.

6.Марущак М. Й. Історія дипломатії XX ст. : курс лекцій. Львів, 2003. 303 с.

7.Мішина Є. А. Всесвітня історія: Епоха становлення сучасної цивілізації (кінець XV - початок XX ст.). К., 1994. 352 с.

8. Програма партії Гоміньдан (Прийнята на з'їзді в 1912 р.): Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870–1918 / за ред. : О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. С. 396–397.

9. Сун Ятсен про відмовлення багатьох членів «Союзної ліги» від революційної програми : Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870– 1918 / за ред. О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. С. 395–396.

10. Статистика селянських повстань за роками: Хрестоматія з нової історії. Частина II. 1870–1918 / за ред. О. І. Молока, В. О. Орлова. К., 1954. С. 404.

9.Інформаційні (інтернет) ресурси

1. <https://asaf-today.ru/ru/arkhiv/2018-god/398-aziya-i-afrika-segodnya-12-2018.html>
2. <http://ecsocman.hse.ru/ons/volumes.html>
3. <http://www.libr.rv.ua/>